

ROLUL MIJLOACELOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT ÎN PROCESUL INSTRUCTIV – EDUCATIV

Alături de metodologia didactică, mijloacele de învățământ reprezintă o subdiviziune a tehnologiei instruirii și autoinstruirii – un proces complex, care vizează toate etapele procesului de învățământ, urmărind legăturile stabilite între acestea: proiectare, realizare, (auto)evaluare, (auto)reglare.

Sintagma „mijloace de învățământ” se referă la ansamblul materialelor naturale - obiecte din realitatea înconjurătoare în forma lor naturală: minerale, plante, animale, aparate, instalații etc. sau realizate intenționat : modele, planșe, hărți, manuale, cărți, fișe de lucru, chestionare, teste, portofolii, jocuri didactice, care sprijină atingerea obiectivelor activității instructiv – educative. De asemenea, sintagma „mijloace de învățământ” include ansamblul cerințelor pedagogice de selectare și integrarea lor în strategiile didactice, în viziune sistemică și de valorificare eficientă în procesul instructiv – educativ.

Valențele psihopedagogice ale mijloacelor de învățământ se referă la faptul că ele

- asigură caracterul intuitiv, concret – senzorial, și sugestiv al activității de învățare;
- asigură transmiterea și însușirea de informații bogate, bine selectate și prelucrate din punct de vedere didactic;

Mijloacele de învățământ dobândesc valoare de *instrumente pedagogice* – se interpun între logica științei și logica elevului, înlesnesc și optimizează comunicarea între profesor – elev și interacțiunile care se stabilesc în clasă.

Dezvoltarea ansamblului mijloacelor de învățământ, valorificarea lor eficientă în activitățile didactice și soluționarea unor probleme practice ale instrucției și educației, au demonstrat și demonstrează că activitatea didactică nu se restrânge la transmiterea verbală a cunoștințelor și că limbajul verbal nu constituie unicul instrument de predare al cunoștințelor. În funcție de caracteristicile situației de instruire se utilizează mijloacele de învățământ ale căror funcții și virtuți le fac eficiente în contextul educațional respectiv.

Cele mai importante funcții pedagogice sunt:

- ❖ **Funcția stimulativă** – dezvoltarea motivației interne a elevilor pentru studiu, în trezirea curiozității și a dorinței de cunoaștere;
- ❖ **Funcția formativă** – este asigurată de contribuția lor la exersarea și dezvoltarea gândirii și a operațiilor acestora: analiza, sinteza, comparația, abstractizarea, generalizarea etc;
- ❖ **Funcția informativă** – este datorată faptului că mijloacele de învățământ oferă în mod direct, un volum de informații despre diferite obiecte, fenomene, procese, evenimente;
- ❖ **Funcția ilustrativă și demonstrativă** – este exercitată atunci când mijloacele de învățământ sunt valorificate ca material demonstrativ, ca substitute ale realității, însoțind explicațiile profesorului;
- ❖ **Funcția de investigare experimentală și de formare a priceperilor și deprinderilor intelectuale și practice** – este asigurată în contextele educaționale cu caracter experimental, în care elevii își formează și exersează priceperi și deprinderi intelectuale și practice;
- ❖ **Funcția ergonomică** – este funcția de raționalizare a eforturilor profesorilor și elevilor în timpul activităților de predare – învățare, respectiv: de reducere a ponderii acțiunilor repetitive, rutiniere, de eficientizare a acțiunii de organizare și ghidare a activităților elevilor;

- ❖ **Funcția substitutivă** – este asigurată de facilitățile pe care le oferă unele mijloace de învățământ, care permit realizarea învățământului la distanță (de exemplu televiziunea, computerele, rețele de calculatoare, Internet);
- ❖ **Funcția de evaluare** – este datorată faptului că unele mijloace de învățământ pot servi la verificarea și evaluarea nivelului de cunoștințe, priceperi, deprinderi, competențe ale elevilor;
- ❖ **Funcția estetică** – este asigurată în contextele educaționale în care elevii receptează, înțeleg și evaluează frumosul, respectiv valori culturale – artistice, morale, sociale;
- ❖ **Funcția de orientare a intereselor elevilor** – este realizată în secvențele în care mijloacele de învățământ le oferă acestora informații în legătură cu anumite profesii și status-uri, imagini, comentarii.

Pornind de la particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor și de la caracteristicile situației de instruire, profesorul proiectează și organizează secvențe de instruire care să contribuie într-o măsură cât mai mare și cât mai eficient la formarea și informarea elevilor, recurgând la mijloace de învățământ pe care le consideră cele mai adecvate și mai eficiente.

După Constantin Cucoș, mijloacele de învățământ sunt împărțite în două mari categorii:

- ❖ **Mijloace de învățământ ce cuprind mesaj didactic;**
- ❖ **Mijloace de învățământ care facilitează transmiterea mesajelor didactice;**

Indiferent de clasificarea acestora, mijloacele de învățământ se dovedesc a fi utile în măsura în care sunt integrate mecanic în contextul lecțiilor. Ele nu pot înlocui niciodată actul de predare – învățare, iar folosirea lor prezintă avantaje și dezavantaje ce trebuie conștientizate de fiecare cadru didactic.

În prima categorie de mijloace de învățământ, cele ce cuprind mesaj didactic, se pot include următoarele mijloace:

- ◆ Obiecte naturale, originale : - animale vii sau conservate
 - ierbare
 - insectare
 - diorame
 - acvarii
- ◆ Obiecte substitutive, funcționale și acționale :
 - machete
 - molașe
 - modele
- ◆ Suporturi figurative și grafice:
 - hărți
 - planșe iconice
 - albume fotografice
 - panouri
- ◆ Mijloace simbolice – raționale :
 - tabele cu formule
 - planșe cu litere
 - cuvinte
 - scheme structurale sau funcționale
- ◆ Mijloace tehnice audio – vizuale:
 - diapozitive
 - filme
 - discuri

- benzi audio
- benzi video

Printre mijloacele de învățământ care favorizează transmiterea de informații didactice se pot enumera următoarele:

- ◆ Instrumente, aparate și instalații de laborator
- ◆ Echipamente tehnice pentru ateliere
- ◆ Instrumente muzicale și aparate sportive
- ◆ Mașini de instruit și calculatoare electronice
- ◆ Jocuri didactice
- ◆ Simulatoare didactice
- ◆ Instalații pentru laboratoare fonice

Mijloacele de învățământ se dovedesc a fi utile în măsura în care sunt integrate organic în contextul lecțiilor și li se imprimă o finalitate pedagogică.

Eficiența utilizării mijloacelor de învățământ ține de inspirația și experiența didactică a profesorului în a alege și a –și sprijini discursul pe un suport tehnic.